

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Затверджено на засіданні кафедри
«Філософії та соціології»
прот. № 1 від 18 вересня 2023 р.

Затверджено
рішенням вченої ради ННЦГО
прот. № 1 від 18 вересня 2023 р.

СИЛАБУС СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї 2023- 2024 н.р.

**РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:
доц.Даніл'ян В.О.**

Команда викладачів:

Даніл'ян Вадим Олегович (кандидат філософських наук, доцент)

Контакти: +38 (067) 78 16 193; e-mail: daniyan@kart.edu.ua

Толстов Іван Вікторович (кандидат філософських наук, доцент)

Контакти: +38 (097) 53 47 031; e-mail: tolstov@kart.edu.ua

Години прийому та консультації: 14.00-15.00 (Понеділок, Середа) Zoom

Розміщення кафедри: м. Харків, майдан Фейербаха, 7, 3 корпус, 3 поверх, ауд. 319-321

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua/>

Фотографії: Віталій Шептун www.Vitalius.Biz

ЧОМУ ВАЖЛИВО ВИВЧАТИ СОЦІОЛОГІЮ СІМ'І?

Навчальна дисципліна «Соціологія сім'ї» формує соціальні орієнтації студентів, уявлення про соціальні зв'язки і соціальний детермінізм сім'ї як важливого соціального інституту з іншими соціальними інститутами соціуму в конкретно-історичних умовах життєдіяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї» є теоретична та практична підготовка студентів, освоєння ними фундаментальних понять соціології сім'ї. Розгляд теоретичних поглядів на сімейно-шлюбні відносини, їх зміни з розвитком суспільства, процес формування, розвитку і функціонування сім'ї, її сутність як соціального інституту і малої соціальної групи

Дисципліна «Соціологія сім'ї» дає уявлення про різні сторони сімейного життя, теоретичні підходи до визначення сутності, розуміння непростих проблем сім'ї як малої соціальної групи, шляхи подолання сімейних конфліктів, тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні. Вивчає всю сукупність проблем, пов'язаних із шлюбно-сімейними відносинами в конкретних культурних і соціально-економічних умовах. Актуальними для соціології сім'ї є вивчення проблем зміцнення сім'ї, запобігання розлучень, виховання дітей, специфіки молодих сімей, в тому числі студентських.

Програмою дисципліни передбачено розгляд питань, що складають основу загальнотеоретичних та практичних знань: щодо історії й основних понять та категорій соціології сім'ї; вивчення сім'ї як соціального інституту та малої соціальної групи; розгляд історичного шляху сім'ї і шлюбу; класифікація

типів шлюбу та їх типологія; розкриття функцій та дисфункцій сім'ї; аналіз динаміки сім'ї та її життєвих циклів; розгляд сучасних проблем сім'ї та шлюбу; вивчення причин сімейних конфліктів та їх наслідки; розгляд причин кризи інституту сім'ї та його відродження.

Отже, від розуміння проблем, що пов'язані з життєдіяльністю сім'ї, як малої соціальної групи, так і соціального інституту, залежить стабільність суспільства в цілому. Тому курс «Соціологія сім'ї» займає важливе місце в підготовці фахівців освітнього ступеня «бакалавр»

КОМПЕТЕНТНОСТІ

Курс навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї» спрямований на розвиток наступних компетентностей студентів:

1. **Загальнокультурну і ціннісно-сміслову компетентність** (розуміння морально-етичних аспектів соціологічного знання і практики при вивченні інституту сім'ї; формування та розширення світогляду області сімейно-шлюбних відносин; здатність до розуміння сутності соціальних процесів та їх впливу на тенденції розвитку сучасної сім'ї; розуміння культурно-історичних та регіональних особливостей функціонування інституту сім'ї, що склалися в Україні та за її межами; гуманістичний характер переконань, повага до людини; здатність діяти відповідально та свідомо в системі сімейно шлюбних відносин).

2. **Навчально-пізнавальну і інформаційну компетентність** (формування у студента зацікавленості про стан та перспективи розвитку соціології сім'ї; здатність аналізувати причини, динаміку соціальних процесів в сучасній сім'ї, прогнозувати їх розвиток ; розвиток вмінь щодо самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації з різних джерел; здатність використовувати практичні навички, спираючись на отримані знання; критичне ставлення до непрофесійного використання інформації, результатів досліджень).

3. **Інтегральна компетентність** - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері шлюбно-сімейних відносин, що передбачає застосування певних теорій та методів збору соціологічної інформації; здатність володіння сформованими навичками розкриття структури та функцій шлюбу та сім'ї як соціальних інститутів; виявляти їх явні та латентні функції; уміння застосовувати щодо конкретних ситуацій адекватні завданням дослідження і природі об'єкта методи збору і аналізу даних , що передбачає застосування певних теорій та методів збору соціологічної інформації.

4. **Комунікативну компетентність** (розвиток навичок презентації результатів власних теоретичних та/або практичних досліджень, вміння відстоювати власні думки та позиції, аргументувати їх, участі в групових

дискусіях та обговореннях, у досліджуваній сфері; проявляти толерантність та повагу до думок опонента тощо).

ЯК ОРГАНІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ В МЕЖАХ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «СОЦІОЛОГІЇ СІМ'Ї»

Дисципліна викладається для студентів першого рівня вищої освіти (бакалаврів) денної та заочної форм навчання

Для студентів денної форми навчання дисципліна викладається у I або II семестрі, протягом одного семестру і передбачає:

проведення 1 лекції раз у два тижні (всього 8 або 7 лекцій залежно від розкладу) і 1 практичного (семінарського) заняття раз у два тижні (всього 8 або 7 занять)

СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї: ЗМІСТ КУРСУ

Змістовний модуль 1.	Змістовний модуль 2.	Змістовний модуль 3.	Змістовний модуль 4.
Соціологія сім'ї як галузь соціології.	Типологія та характеристика сімейно-шлюбних відносин. Функції сім'ї.	Життєвий цикл сім'ї	Розлучення як соціальне явище
Основні соціологічні підходи до вивчення сім'ї	Основні поняття шлюбної поведінки.	Проблема материнства та батьківства у соціології	Молода сім'я
Етапи історичного розвитку сім'ї та шлюбу як соціального інституту	Сімейна поведінка	Гендерні відносини та сім'я	Державна політика і сім'я
Сім'я та її особливості в різних національних та релігійних традиціях.	Репродуктивна поведінка.	Причини та наслідки сімейних конфліктів.	Сучасна сім'я в Україні. Стан і тенденції розвитку інституту сім'ї

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ «СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї»

Складається з лекційних та семінарських занять.
Для груп денної повної:

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1	2	Соціологія сім'ї як галузь соціології.	2	Об'єкт і предмет соціології сім'ї . Методи соціології сім'ї. Зв'язок соціології сім'ї з іншими соціально-гуманітарними науками
2	2	Основні соціологічні підходи до вивчення сім'ї	2	Сім'я як складний соціальний феномен. Сім'я як соціальний інститут.

				Сім'я як мала соціальна група. Сучасні напрями дослідження сім'ї Функціональний підхід. Конфліктний підхід. Феміністичні теорії. Соціально-психологічні підходи (символічний інтеракціонізм, теорія соціального обміну, психоаналіз тощо).
3	2	Етапи історичного розвитку сім'ї та шлюбу як соціального інституту	2	Основні етапи розвитку інституту сім'ї. Історія шлюбу та сім'ї як важливих інститутів суспільства Становлення та розвиток соціології сім'ї. Становлення соціології сім'ї в Україні
4	2	Сім'я та її особливості в різних національних та релігійних традиціях.	2	Сім'я в різних національних і релігійних традиціях світу.
5	2	Типологія та характеристика сімейно-шлюбних відносин.	2	Форми шлюбу: поняття моногамії та полігамії. полігінія та поліандрія як різновиди полігамії. Полігамні шлюби у сучасному світі. Поняття ендогамії та екзогамії. Патріархальні, матріархальні та егалітарні сім'ї. Класифікація типів сім'ї за різними критеріями.
6.	2	Основні поняття шлюбної поведінки.	2	Поняття шлюбної поведінки та шлюбного відбору. Шлюбний відбір та його детермінанти. Теорії шлюбного вибору
7.	2	Сімейна поведінка	2	Сімейні ролі в сучасних сім'ях: стереотипи та реальність. Проблема розподілу влади в сім'ї. Фактори стабільності шлюбу, задоволеність сімейним життям
8.	2	Репродуктивна поведінка.	2	Репродуктивна поведінка: потреби, мотивація, цінності, нор-ми. Потреба мати дітей як прояв любові до життя і соціальна потреба вищого рівня. Поняття репродуктивної норми.
Модульний контроль №1				
9.	2	Життєвий цикл сім'ї	2	Поняття життєвого циклу сім'ї. Життєвий цикл сім'ї як об'єкт вивчення демографії сім'ї та мікросоціології сім'ї. Інструментальний та феноменологічний підходи до вивчення життєвого циклу сім'ї. Критерії конструювання життєвого циклу сім'ї. Методи статистичної типологізації життєвого циклу сім'ї.
10.	2	Проблема материнства та батьківства у соціології	2	Батьківство та материнство як об'єкт соціологічного аналізу. Культурно-історичні аспекти материнства й

				батьківства. Теоретичні підходи до вивчення батьківства в соціології сім'ї.
11.	2	Гендерні відносини та сім'я	2	Поняття гендер. Гендерна соціалізація. Фемінність та мускулінність. Гендерні стереотипи. Фемінізм та гендерна нерівність. Проблема рольової диференціації в сім'ї.
12.	2	Причини та наслідки сімейних конфліктів.	2	Сімейні конфлікти, їх причини та шляхи вирішення. Сімейні девіації. Проблеми насильства в сучасній сім'ї: види, причини та шляхи вирішення.
13.	2	Розлучення як соціальне явище	2	Основні причини поширення розлучень у сучасному суспільстві. Соціологічні дослідження сімейних конфліктів і розлучень у країнах Заходу та в Україні. Розлучення та їх наслідки.
14.	2	Молода сім'я	2	Молода сім'я: як об'єкт наукового аналізу та об'єкт соціальної політики. Складнощі, що виникають у молодих жінок та чоловіків у процесі поєднання сімейного життя з освітньо-професійною кар'єрою. Соціально-економічні та житлові проблеми молоді сім'ї. Державна політика з підтримки молодих сімей
15.	2	Державна політика і сім'я	2	Державна сімейна політика. Сутність та зміст сімейної політики держави. Соціологічна концептуалізація сімейної політики: сутність сімейної політики, її предмет, взаємозв'язок сімейної політики із соціальною політикою, об'єкт сімейної політики, суб'єкти сімейної політики, функції, принципи, основні напрями та механізми реалізації сімейної політики.
16.	2	Сучасна сім'я в Україні. Стан і тенденції розвитку інституту сім'ї	2	Особливості національних традицій українського суспільства та їхній вплив на формування та функціонування сім'ї. Характеристика складу і структури сім'ї в Україні. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї. Проблеми і суперечності трансформації традиційної (патріархальної) моделі сім'ї та шлюбу в егалітарну (біархальну) модель. Вітчизняні соціологи про сім'ю та її майбутнє.
Модульний контроль №2				
Залік (іспит)				

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ КУРСУ:

Інформація про курс розміщена на сайті Університету: <http://metod.kart.edu.ua/>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Портал електронних видань Українського державного університету залізничного транспорту: <http://metod.kart.edu.ua/last>
2. Бібліотека інституту соціології НАН України: <http://i-soc.com.ua/ua/institute/lib>
3. Національна бібліотека ім. Ярослава Мудрого/ соціологічні дослідження//
<https://nlu.org.ua/article.php?id=70>
4. Національна бібліотека України ім В.І. Вернадського/ <http://nbuv.gov.ua/node/1539>
5. Бібліотека бібліотека Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна електронна бібліотека соціологічного факультету//
<http://www.sociology.kharkov.ua/index.php/ua/navchannya/elektronna-biblioteka>
6. Харківська державна наукова бібліотека ім .Г. Короленка
[//http://libenc.korolenko.kharkov.com/bibliotechna-enciklopediya.html](http://libenc.korolenko.kharkov.com/bibliotechna-enciklopediya.html)

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї»

Умовою ефективного засвоєння змісту дисципліни і досягнення наведених результатів (набуття необхідних компетенцій) є не тільки високопрофесійна робота викладача, а також наполеглива, цілеспрямована учбова діяльність студентів, яка включає різні форми роботи як під час аудиторних занять (лекцій і семінарів), так і самостійної підготовки.

Під час лекцій ефективності засвоєння матеріалу, що надається, сприяє не лише уважне слухання і ведення конспекту, але й також формулювання уточнюючих запитань, можливих критичних зауважень, спроби навести приклади, які б ілюстрували або, навпаки, ставили під сумнів, положення, що наводяться. Активна участь в коротких обговореннях, які зазвичай є природнім елементом лекцій з психології, також є активністю, що очікується від студентів в ході вивчення ними дисципліни.

Робота на семінарських заняттях передбачає наступну активність студентів:

- підготовку доповідей і виступів на теми, означені програмою курсу;

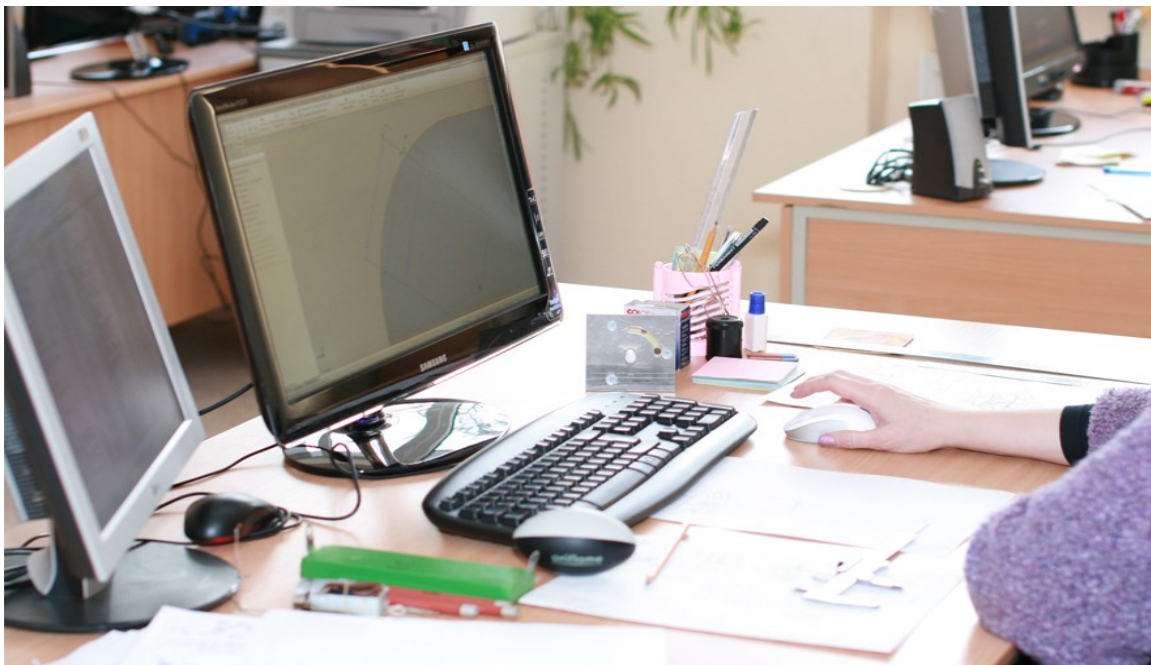
- участь в обговоренні нагальних питань з тематики дисципліни;
- виконання письмових індивідуальних завдань (реферат, есе та ін.) в їх подальшою презентацією;
- участь в усних і письмових опитуваннях.

Контроль знань у рамках навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї» здійснюється з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи, відображених у Положенні про контроль та оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ (<http://kart.edu.ua/images/stories/akademiya/documentu-vnz/polojennya-12-2015.pdf>).

Згідно з Положенням про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу використовується 100-бальна шкала оцінювання. При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ

Модульне тестування:

Оцінка формується відповідно до кількості вірних відповідей на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.

Поточний контроль:

Оцінка формується шляхом накопичення студентами балів за наступні види роботи і активності:

- відвідування лекцій (бали нараховуються в залежності від кількості відвідуваних лекцій, максимальна сума становить 10 балів; у разі пропуску більше, ніж 50% лекцій, бали не нараховуються);

- наявність і повнота конспекту лекцій і тем, що виносяться на самостійний розгляд (максимальна сума балів – 10);

- доповіді на семінарських заняттях – передбачає розгорнуте усне викладення теоретичного матеріалу з конкретного питання, демонстрацію розуміння змісту процесів, які розглядаються, самостійні висновки і рекомендації; відповіді на питання викладача і інших студентів – учасників семінару (максимальна кількість балів - 10 (мінімум 1 доповідь впродовж 1го модуля (двох змістовних модулів)));

- повідомлення на семінарських заняттях – передбачають коротке але цілісне і завершене інформування про конкретний феномен, особливість, наведення прикладу тощо (максимальна кількість балів - 10 (у разі мінімум по 1му повідомленню – на кожному семінарі впродовж модуля (двох змістовних модулів)));

- участь в обговореннях, усних опитуваннях, доповнення повідомлень і доповідей максимальна кількість балів - 8 (залежно від загального рівня активності, залученості, якості відповідей і виконання завдань впродовж модуля (двох змістовних модулів)).

- ,написання реферативних робіт та/або есе з подальшою презентацією їх результатів, індивідуальних завдань (максимальна кількість балів - 12 (залежно від якості виконання завдання та презентації впродовж модуля (двох змістовних модулів)).

Залік:

Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів за модульне тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами (у разі отримання оцінки на рівні В або D за шкалою ECTS), він може підвищити їх на **заліку**, відповівши на **питання** з наведеного нижче списку:

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В ході навчального курсу студенти суттєво розвинуть власні знатності

- вміти науково осмислювати складні явища та процеси суспільного життя, свідомо орієнтуватись в соціологічних теоріях;
- здійснювати соціальний контроль, що виявляється у критичному ставленні до явищ дійсності;
- вміти відстоювати та аргументувати власну позицію щодо досліджуваних питань;
- мати змогу прогнозувати тенденції розвитку соціальних процесів у майбутньому;
- здійснювати особистісне самовдосконалення, вміти адаптуватися до нових соціальних умов в різних сферах життя.

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на модульних тестуваннях та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самотійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самотійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у рефератах, самотійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, потрібно зазначити ступінь їх участі у роботі.

ІНТЕГРАЦІЯ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

